

Nagy előrelépés a magyarságnak: megszületett az első teljes bibliafordítás

Mégsem hallgatnak a múzsák.

1590-dik esztendőben Károli Gáspár az egész Bibliát lefordította magyarra. Büszkék vagyunk, hogy megszületett az első teljes bibliafordítás, hiszen már annyi helyen Európában saját nyelven olvashatják Luther és Kálvin hívei a Könyvet.

A magyar nyelv, nemzetünk nyelve, ezzel a munkával tovább fejlődik. A Biblia szavai, a mi szavaink, közkinccsé válnak. Akkor, mikor tudjuk, hogy országunk egy része a pogány török igája alatt raboskodik és bizony Erdély és a Gallér is külön állnak egymástul, ekkor nyelvünk az, mi összetarthat minket. Ezért hát nagy hálával adózunk Gönc református lelkészének, a csak „istenes vénemberként” ismert, néhai Károli Gáspárnak. Isten nyugosztalja a bölcs tudóst.

Gönc, mely pallosjoggal lett felruházva, még a néhai Ferdinánd király által, a felső-magyarországi Abaúj vármegyének oppiduma. E mezőváros története tele van kínnal, bajjal, az itteni lakosok, főleg a parasztpolgárok megsínylették a török portyákat, a német és még a magyar katonák hatalmaskodásait is. Virágzó a szőlő kultúra, ízes az itteni bor, ezért az átvonuló katonaság a borkilencednél többet is beszéd gyakorta. A város 1598-dik esztendei törvénye segítette a polgárok helyzetét, mely kötelezte az itt lakó és szőlőt birtokló nemeseket, hogy ők is tartozzanak adót fizetni. Most, napjainkban megint nem él könnyű napokat Gönc, hiszen a Bocskai felkelés miatt a Magyar Királyság hadistratégiai helye, a katonák elszállásolását biztosítja.

Károli Gáspár 1563-ban telepedett meg Göncön és vált a gönci gyülekezet lelkipásztorává. 1586-ban fogott hozzá a fordításhoz, amikor családját, feleségét és gyermekét elragadta a pestis.

Isteni közbenjárás által lehetőségünk jutott ellátogatni Vizsolyba, ahol a múlt század nagy találmányának, Johannes Gutenberg mester szerkezetének köszönhetően, kinyomtatásra kerülhetett a Könyv. Isten segedelmével találkozhattunk és szót válthattunk a Wittenbergben tanult, humanista mesterrel, Károli Gáspárral, aki elmesélte hogyan, s miért lett Vizsoly és Gönc szülőhelye nagy művének:

„Ezen a három részre szakadt hazánkban találnom kellett egy olyan helyet, ahol nyugalomban tudtam a feladatomra koncentrálni. Az Úr 1563-dik esztendeje óta Gönc prédikátoraként szolgálom Istent és a híveket. A drinápolyi béke miatt, mely az Úr 1568-dik esztendejében következett be nyugalmas éveket élt meg e fejlődő felső-magyarországi mezőváros.

Visol megfelelőnek tűnt a nyomda felállítására, egyrészt Gönc közelsége miatt, ahol a fordítás kéziratait őriztem, másrészt magnificus Rákóczi Zsigmond báró úr nagylelkű mecénatúrája nyomán, ki híven támogatta munkásságomat és felajánlotta visoli, üresen álló udvarházát egy vándor nyomda létesítésére.”

Tudós lelkészünk diskurzusunk alatt, többször fohászkodott Istenhez és kérte az Urat, csak addig tartsa őt életben, míg ki nem adatik a Szentírás fordítása. Isten meghallgatta könyörgését és még életében elkészült a nyomtatvány. Az Úr 1591-dik esztendejében távozott Krisztushoz a nagy bibliafordító.

Mint megtudtuk Károli tiszteletestől, korunk kiemelkedő alakjától, hogy a Rákóczi családból is ellátogattak Vizsolyba, hogy saját szemükkel szemléljék meg a műhelyt. Rákóczi Zsigmond felesége, Gerendi Anna nemzeti asszony és egyik szolgálólánya hosszasan tanulmányozta az ott folyó munkálatokat.

A két látogató nagy hálával adózott az Úrnak ezért a napért, melyet el tudtak tölteni a műhelyben, ahol sok élménnyel, tudással gazdagodtak.

Idézzük fel a megboldogult nemzeti asszony személyes élményét:

„Csodálattal és alázattal tölt el minket ez az embert próbáló munka, mely mind a protestánsok, mind a katolikusok, vagyis az egész magyarság számára olyan érték, mely reménységet nyújthat e vészterhes, háborúkkal teli időkben. Elősegíti fennmaradásunk két nagy birodalom árnyékában és közelebb hozza Isten igéjét, ami megnyugvást és reményt ad lelkünknek.”

Anna asszony megemlékezett a nyomtatvány készítőiről is:

„Az, hogy ez a bibliafordítás megvalósult nagyon sok embernek köszönhető. Külön megemléltendő Mantskovits Bálint uram, aki folyamatosan nyomtatta a kész fordításokat, és Szenczi Molnár Albert deák, ki a kéziratokat hordta gyalog Göncről Visolba. ... A nyomtatást a Lengyel Királyságból származó rongypapír és a Németalföldről hozott betűk tették lehetővé.”

Károli Gáspár három esztendőn keresztül dolgozott a fordításokkal, míg teljes valójában megjelent a Könyv, amely megközelítőleg 1000 lapból áll. Segítségére voltak még olyan tekintetes urak, mint Huszti Imre gönci lelkész, Pele János gönci tanító, Czeglédi János vizsolyi lelkész és Thúri Mátyás, Szántó prédikátora.

Károli fontosnak tartotta a magyar nyelv ápolását és fejlesztését, meg azt, hogy mindenki számára érthető legyen az Úr nyelve, tudják a kezükben forogni a Bibliát. A magyar fordítás nagymértékben hozzájárul közös nyelvünk fejlődéséhez, az Úr Könyvében olvasott szavak és a tudós szófordulatai hamar bekerültek és bekerülnek a mindennapi szójárásunkba. A magyar nyelvű költészetre és szépprózára is bizonyára jelentős hatást gyakorol majd e

munka, sok mű fog a Károli-Bibliában található történetekre épülni. Az utókor krónikásai méltán sokat fogják említeni e nagyhatású művet.

Vizsolyi református templom

Vizsolyi Biblia címlapja

Felhasznált irodalom:

- Bitskey István: Hitviták tüzeben 133-135.o. Budapest, Gondolat 1978.
- Pálffy Géza a 16. század története Pannonica, 2000.
- R. Várkonyi Ágnes Háromévszázad Magyarország történetében I. kötet Korona Kiadó 1999.
- <https://www.gonc.hu/gonc-tortenelme/A-hanyatlas-kora-1526-1700-as-ek>
- <https://www.gonc.hu/gonc-tortenelme/Gonc-es-a-reformacio-Karolyi-Gaspar>
- <http://www.goncmuzeum.tirek.hu/kiallitas.html>
- <https://reformacio.hu/a-biblia-evszazada/karolyi-gaspar-az-istenes-ven-ember>
- http://bibliatarsulat.hu/?page_id=724&page=4
- <http://vizsolyibiblia.hu/biblia/>

Képek forrása:

<https://reformacio.hu/a-biblia-evszazada/karolyi-gaspar-az-istenes-ven-ember>

http://bibliatarsulat.hu/?page_id=724&page=4